

CZU [008(498)(092)]

GABRIEL BADEA-PĂUN

Radu MOȚOC

Abstract: *The article presents a remarkable history with approaches to Art History, but with interesting studies related to the Royal Family. Gabriel Badea-Păun, a Romanian-French writer, has created a very professional work, full of information, but very entertaining for anybody even slightly interested in art and especially portraiture. This article represents a wide range comprehensive information on how the leading class wanted to be immortalized throughout the XIX and the XX century (covering from the end of the XVIII century to the mid of the XX). Romanian and foreign museums have organized exhibitions of documents related to the historiography of Romanian art, interesting studies on the Royal Family, awarded in various competitions.*

Keywords: *Gabriel Badea-Păun, The Royal Family in Romania, Queen Elisabeta, portraits of the Royal Family, Carmen Sylva*

S-a născut la Sinaia, în anul 1973, pe Furnica, în apropierea Castelului Peleş.

Urmează studiile de istorie la Universitatea din Bucureşti. În toamna anului 1993, când era în anul III, **Gabriel Badea-Păun** avea să mărturisească: „M-am dus plin de curaj peste drum la Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului Bucureşti și i-am cerut o audiență directorului adjunct, Adrian-Silvan Ionescu. Nu-l cunoșteam, dar îl văzusem la o conferință și îmi inspira simpatie. I-am spus că nu este cu putință să nu se facă nici o expoziție pentru a marca **150 de ani de la nașterea Reginei Elisabeta**. După o scurtă conversație, a fost de acord. Așa am făcut în noiembrie 1993 prima expoziție dedicată unui membru al Familiei Regale în România de după 1989. Un mare succes. Nu se mai văzuse de mult atâta lume, care să calce pragul Palatului Suțu. Ea a fost urmată de o alta, dedicată fiicelor Regelui Ferdinand și Reginei Maria”¹.

Fig. 1. Gabriel Badea - Păun

Prima expoziție (noiembrie-ianuarie 1993) a fost intitulată: **Elisabeta, Doamna și Regina României, 1843-1916**.

A doua expoziție a fost denumită: **Principesele române** (12-29 mai 1994).

Tot la acest muzeu, în perioada 1 iulie - 1 august 1998, a organizat expoziția **Fotografie și documente. Relații româno-canadiene în primele decenii ale sec. al XX-lea**.

¹ Cultura, Gabriel Badea-Păun: „Cu mine, lucrurile sunt întotdeauna încurcate”, 2010

În anul 1998, a avut șansa să obțină o bursă de istorie în Franța, unde obține doctoratul cu „magna cum laude” în Istoria Artei la Universitatea Paris IV – Sorbona, cu teza: **Antonio de La Gandara (1861-1917), un portraitiste de la Belle Époque**, obținut în anul 2005.

Sfătuit de profesorul Bruno Foucart, care era îndrumătorul tezei de doctorat, decide să abordeze ca subiect, portretistul Antonio de la Gandara, pe motiv că nu fusese niciodată studiat până atunci.

Prima carte de autor, intitulată **Monarhi europeni. Mari Modele, 1848 - 1914**, a apărut în 1997, la Editura Silex din București, pe care a semnat-o în colaborare cu **Ion Bulei**.

În anul 1998, a publicat o antologie adnotată din versurile lui Carmen Sylva: **Versuri alese**, care a apărut la Editura Eminescu din București.

Fascinat de personalitatea Reginei Elisabeta a României, **Gabriel Badea-Păun** avea să elaboreze o lucrare de mare succes dedicată acestei regine, pe care o considera scriitoare și protectoare a artelor și literelor.

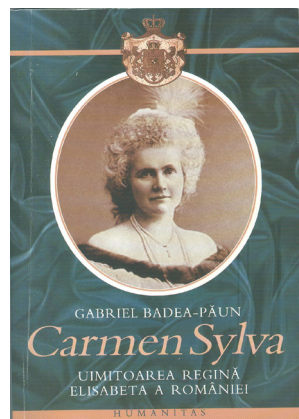
1. După un studiu bine elaborat, avea să finalizeze volumul consacrat reginei, pe care îl intitulează: **Carmen Sylva. 1842-1916. Uimitoarea Regină Elisabeta a României**, care apare la Editura Humanitas, prima ediție în anul 2003².

Succesul acestei cărți l-a determinat pe autor să apeleze la traducători pentru a fi editată în limbile franceză și germană, în anul 2011.

În *Cuvântul înainte* pe care **Gabriel Badea-Păun** îl intitulează „UN STAR ÎN LA BELLE ÉPOQUE”, avea să facă unele precizări legate de Regina Elisabeta: „A început să publice cu o disciplină germană între două și trei volume pe an. Peste cinczeci de volume aveau să apară astfel în vreo zece limbi, inclusiv esperando, ca de altfel și sute de articole în întreaga presă europeană. Lucrările sale – unele adevărate *bestseller*-uri, au fost încoronate cu premii ale academiilor din lumea întreagă, inclusiv Academia Franceză pentru *Les Pensées d'une reine* (Cugetările unei regine), publicată în 1888 la Editura Calmann- Lévy”³.

Gabriel Badea-Păun avea să prezinte în finalul cărții cele 58 de lucrări scrise de Carmen Sylva, cu precizarea anului de apariție al ediției originale și evident editura unde a apărut. Semnalăm câteva dintre ele:

- *Povestea Peleşului*, apărută la editura Ministerului de Culte și Instrucțiuni publice, București, în anul 1882.
- *Vârful cu Dor*, baladă românească, editată de Tipograful Curții Regale, București, în 1884.
- *Visul poetului*, Tipografia Carol Göbl, București, 1890. Lucrarea a fost citită de Carmen Sylva într-o ședință publică a Academiei Române.
- *În luncă*, Socec, București, 1905. Este o poveste fantastică dedicată lui George

² Această lucrare a fost revăzută și adăugită în anii 2007, 2008, 2010 și 2012, la Editura Humanitas.

³ Gabriel Badea-Păun, *Carmen Sylva. Uimitoarea regină Elisabeta a României*, Ed. Humanitas, București, 2007, pag. 9

Enescu.

- *Insula Șerpilor* (memorii), Steinberg, București, 1918⁴.

Fig. 3 - 4. Gabriel Badea – Păun, pe urmele lui Carmen Sylva în 2011

2. O altă lucrare de mare succes, fiind și premiată, este: **Portraits de société. XIX-XXèmes siècles**, apărută la editura Citadelles & Mazenod, în limba franceză, în anul 2007. Versiunea în limba engleză a fost publicată la Londra și în Statele Unite.

Lucrarea a fost distinsă cu premiul: „**Cercle Montherlant**” al **Academiei de Arte Frumoase din Paris**, în valoare de 10.000 de euro, care recompensează în fiecare an autorul unei lucrări originale consacrate artei, scrisă în limba franceză. Juriul a considerat că lucrarea reprezintă o premieră, care tratează portretele de la începutul secolului al XIX-lea până în 1950.

Printre pictorii remarcabili de **Gabriel Badea-Păun**, putem să menționăm pe Antoon Van Dyck, Philip De Laszlo, Diego Velazquez, Giovanni Boldini, Francisco De Goya, Paul Delaroche, Théodore Chassériau, James Tissot, Edouard Manet, Claude Monet, Edgar Degas, Pierre-Auguste Renoir, Giovanni Boldini, Antonio De La Gandara, Salvador Dali etc.

Este de remarcat ilustrația de excepție, grupată pe diferite stiluri de pictură, care este redată în cele 215 pagini ale albumului, care a fost astfel vândut în peste 30.000 de exemplare, ceea ce constituie o performanță pentru o carte de artă.

⁴ *Ibidem*, pag. 286

3. În anul 2010, a apărut la editura NOI Media Print un volum semnat de **Gabriel Badea-Păun**, intitulat: „**MECENA ȘI COMANDITARI, ARTĂ ȘI MESAJ POLITIC**”. Editată inițial în limba franceză, a fost tradusă în limba română de Laura Guțanu din Iași. Lansarea cărții a avut loc la Muzeul G.Enescu din București 2010.

În prefață, **Gabriel Badea-Păun** avea să prezinte astfel acest volum: „Prezentul volum reunește mai multe dintre articolele și studiile mele publicate de-a lungul ultimilor zece ani, în limba franceză. Toate sunt consacrate unor subiecte legate de istoriografia de artă românească... Multe dintre operele citate au fost distruse în timpul regimului comunist din România. Unele au rămas în posesia descendenților familiilor pentru care au fost create”⁵.

Fig. 6 - 7 Gabriel Badea – Păun cu Adrian-Silvan Ionescu și Dorin Matei

Din capitolele prezentate în acest volum menționăm câteva:

- Capela Bibescu-Brâncoveanu din cimitirul Père-Lachaise
- Prințul Gheorghe B. Știrbei
- Corespondența inedită a lui Carmen Sylva cu Elena Bibescu și Emile Gallé
- Jean-Jules-Antoine Lecomte Du Noüy. La Curtea Regală a României
- Portretele Familiei Regale Române pictate de Philip de Laszlo
- Regele Carol al II-lea și cultul Dinastiei. Momentul 1939⁶.

Trebuie menționat și faptul că autorul își exprimă profunda recunoștință față de M.S. Regele Mihai, care i-a permis să reproducă portretele Familiei Regale realizate în 1937 de pictorul Philip de Laszlo, care erau în posesia Sa⁷.

Această lucrare a fost distinsă cu Premiul „Alexandru Tzigara-Samurcaș - Fundația Magazin Istoric din București, în anul 2010” prin reprezentantul Fundației, Dorin Matei.

⁵ GabrielBadea-Păun, *Mecena și comanditarii, artă și mesaj politic*, Ed. NOI media print, 2010, pag. 5.

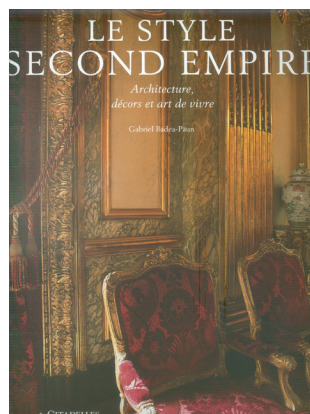
⁶ *Ibidem*, pag. 7

⁷ *Ibidem*, pag. 4

4. O altă lucrare editată în limba franceză și apărută la prestigioasa editură franceză Citadelles & Mazenod din Paris, în anul 2009, este intitulată: **Le Style SECONDE EMPIRE. Architecture, décors et art de vivre.**

Acest remarcabil volum frumos ilustrat ne prezintă saloanele palatelor și hotelurilor particulare, care constituie splendorile etapei numite *Second Empire*, de renume internațional precum: Palatul Tuilleries și Castelul din Saint-Cloud.

Lucrarea a fost distinsă cu **Prix Second Empire de la Fondation Napoleon** în 2010.

5. După o documentare de excepție, **Gabriel Badea-Păun** avea să editeze un alt album în anul 2012, pe care îl va intitula: „**PICTORI ROMÂNI ÎN FRANȚA. 1834-1939**”

Lucrarea este structurată pe două direcții:

- Prima parte cuprinde subiecte legate de Expoziția Universală de la Paris, 1867, Școala de Belle-Arte, atelierelor și academiile libere, sistemul de burse, călătoriile de studiu, pictori români în saloane.

- A doua parte prezintă repertoriul pictorilor români, care au studiat, au expus și au călătorit în Franța⁸.

Legat de Expoziția Universală de la Paris, autorul avea să menționeze: „La Paris pe 1 iulie 1867, sub cupola de sticlă a Palatului Industriei, pe o căldură de foc, cei 20.000 de invitați privilegiați și eleganți, în prezența împăratului Napoleon al III-lea și ai ilustrațiilor săi oaspeți străini precum:

Sultanul, Prințul de Walles și fratele împăratului Japoniei, se desfășoară ceremonia de decernare a premiilor de merit din cadrul Expoziției Universale de Artă și Industrie. Ceremonia a fost însoțită de un concert cu peste 1.000 de interpreți, care la final interpretează un imn dedicat *lui Napoleon al III-lea și viteazului său popor*, compus de Rossini⁹.

Expoziția de la Paris din 1867 a avut un succes imens, pentru că timp de șapte luni a fost vizitată de șapte milioane de vizitatori, printre care și multe capete încoronate din Europa și din întreaga lume.

Acest eveniment a fost organizat la numai zece ani de la Războiul Crimeii, unde aportul Franței a fost decisiv, încheindu-se cu Tratatul de la Paris din 1856, unde Principatele Române au beneficiat de multe avantaje. Așa se explică faptul că viața pariziană capătă o dimensiune incontestabil politică, iar Expoziția devine prilejul unei vaste întreprinderi de propagandă, în care viața pariziană constituie unul dintre vectorii principali¹⁰.

Pentru prima dată, Principatele Române aveau să participe, la invitația guvernului imperial francez, chiar dacă sub stindard otoman, cu propriu pavilion, într-o clădire modestă.

Pictorii români ieșeau ușor, ușor dintr-un trecut foarte tăcut, avea să precizeze autorul: „Principatele Române încercau la începutul secolului al XIX-lea o deschidere spre lumea occidentală. Mediile intelectuale și cele înstărite s-au orientat încetul cu

⁸ Gabriel Badea-Păun, Pictori români în Franța 1834-1939, Ed. NOI media print, București, 2012

⁹ *Ibidem*, pag. 7

¹⁰ *Ibidem*, pag. 9

încetul și în mod aproape integral spre Franța, *sora mai mare*. Un argument adesea invocat pentru această apropiere avea să fie ascendentul roman comun, ca de altfel și originea latină a limbii române. Începând cu anul 1820, majoritatea tinerilor aristocrați și burghezi români au plecat să studieze la Paris, tineret care avea să formeze ulterior elita științei și vieții politice până la începutul anilor 1880¹¹.

Este cunoscut faptul că majoritatea familiilor din înalta societate aveau biblioteci cu cărți în principal de limbă franceză, iar librăriile din țară primeau comenzi pentru cărți din cultura franceză.

Dar evoluția picturii la noi în țară avea să fie prezentată de autor astfel: „Arta practică în Principate era exclusiv apanajul bisericii, indiferent dacă era vorba de picturi murale, icoane, broderii sau manuscrise, respectându-se strictele canoane de origine bizantină. Însă portretele ca semn al recunoașterii sociale formau marea majoritate a comenzilor și au contribuit la schimbarea destinației artei”¹².

Numeroasele comenzi de portrete au determinat apariția unor pictori străini în căutare de comenzi, printre care merită a fi semnați: Anton Chladeck, Niccolo Livaditti, Giovanni Schiavoni, care aduc moda portretului de tip Bidermeier¹³.

Gheorghe Asachi este cel care a făcut primul pas spre Academia Mihăileană, la 1837, exemplul fiindu-i urmat în același an de Ion Heliade Rădulescu, care a înființat o catedră de desen și caligrafie la Colegiul Sf. Sava, unde a deschis și primul muzeu modest într-o sală a colegiului. Dar a lansat și burse de studii în străinătate, precum la Paris, Roma, Viena sau München. Această inițiativă a fost preluată de către Gheorghe Panaitescu-Bardasare (1816-1900), care a inițiat școala națională de Belle-Arte din Iași și de Theodor Aman la București¹⁴.

Primul pictor român sosit la Paris în anul 1834 a fost Ioan Negulici, care a beneficiat de subvenții din partea câtorva boieri moldoveni.

Parisul devenea monopolul mondial al școlilor artistice, împreună cu celebra Școală de Belle-Arte și numeroase ateliere gratuite.

Dar, pentru a depăși sistemul aleatoriu de acordare a burselor de către un dregător sau de o înaltă față bisericească, cum a fost cazul lui Grigoreascu sau Tattarescu, Aman, directorul Școlii de Belle-Arte, a impus în Regulamentul pentru aceste școli din 1864, condițiile de acordare a unei burse pentru studiu în străinătate și care erau obligațiile elevului. Printre acestea, elevul era obligat să execute copii după picturi celebre aflate în marile muzee, care urmau să fie expuse în Pinacoteca Statului. Primul concurs organizat pentru acordarea unei burse a avut loc în anul 1869, la care s-au prezentat patru candidați: Mihai Ștefănescu, Mihail Dan, Sava Henția și Dumitru Marinescu. Primul a câștigat și a plecat la Paris¹⁵.

Cu timpul, sistemul de acordarea burselor a venit în atribuțiunile statului. Începând cu anul 1920, când s-au înființat, la inițiativa lui Nicolae Iorga, Școlile române din Italia și Franța, s-au impus secții de studii de istorie și filologie ale popoarelor romanice, dar și o secție pentru cultivarea artelor. Inițiativa lui Iorga era motivată și de dorința sa de a oferi un cadru îndreptat spre studiu și meditație, departe de tentațiile Parisului, toți bursierii fiind obligați să fie prezenți noaptea în clădirea școlii, unde era interzisă prezența musafirilor în camere¹⁶.

¹¹ *Ibidem*, pag. 10

¹² *Ibidem*, pag. 11

¹³ *Ibidem*, pag. 12

¹⁴ *Ibidem*, pag. 12

¹⁵ *Ibidem*, pag. 23

¹⁶ *Ibidem*, pag. 25

Această instituție școlară își va înceta activitatea în 1940, când Parisul a fost ocupat de către trupele germane. Aceste burse de stat erau completate cu cele acordate de alte Instituții, precum Academia Română, sau bursa Lecomte de Noüy pentru desen, ori cele oferite de către persoane particulare¹⁷.

Începând cu anul 1890, și mai ales în perioada interbelică, călătoriile pentru perfecționare în Franța devin frecvente pentru tinerii artiști români. Pictorii români se inspirau din imaginea orașului, unde erau temporari, dar și din scene familiare, care evocau Parisul atât de animat. Cel mai înfocat în acest sens a fost Theodor Pallady, dar și Schweitzer-Cumpănă, cu peisajele din cartierele sărăcicioase, sau Emilian Lăzărescu cu scenele de cabaret¹⁸.

Grigorescu a ajuns la Barbizon în anul 1862, când s-a înscris la Școala de Arte Frumoase, și revine anual până în anul 1868, atras de ideile renumiților pictori peisagiști: Théodore Rousseau, Jules Dupré, François Millet, de la care învață tehnica peisajului-portret, caracterizat printr-un clarobscur și tușe netede.

Modalitatea aceasta de a picta în aer liber era total necunoscută pe atunci în România, și se va impune drept concept estetic pentru artiștii de la 1890, când efectele de lumină și atmosfera din anumite momente ale zilei vor fi redată în pictură¹⁹.

Coloniile artistice, ca și atelierelor Școlii, erau locuri privilegiate de întâlnire între artiști români sau străini. Astfel, Aman s-a împrietenit cu Barbu Iscovescu în atelierul lui Martin Dröling, pe care îl frecventau împreună. Grigorescu îl întâlnește pe tânărul Ioan Andreescu în pădurea de la Fontainebleau în anul 1879, când îi face un portret²⁰.

Cea mai mare ambiție a unui artist, după ce termina școala, era de a expune la Salonul Oficial, care avea o autoritate recunoscută. În fiecare an, vreme de o lună, Societatea Artiștilor francezi organiza, începând cu 1890, o expoziție de pictură cu două categorii distincte: pictori francezi și străini. Sălile prezentau picturile artiștilor în ordine alfabetică, pentru identificarea ușoară a pictorului.

Odată dobândită recunoașterea publică pariziană, ea impunea respectul publicului românesc. Statul francez nu cumpăra decât puține opere de artă ale artiștilor străini, dar a fost o excepție când Împăratul Napoleon al III-lea a achiziționat un tablou realizat de Grigorescu intitulat *Buchetul de flori*²¹. Singura expoziție reprezentativă a artei românești interbelice a fost cea de la Expoziția Internațională din 1937.

Pavilionul românesc, realizat după planurile arh. Duiliu Marcu și avându-l președinte organizator pe Dimitrie Gusti, avea o influență romană și bizantină, a cărei tradiție era încă vie în România. Statuia în mărime naturală a regelui Carol al II-lea domina holul de onoare. Subsolul era un adevărat muzeu al vânătorii și al turismului. La parter era zona economică, prezentată sintetic. Etajul al treilea era ocupat de o galerie cu opere de artă. Toate cele trei nivele erau decorate cu fresce realizate de Jean Al. Steriadi, Theodorescu-Sion, Olga Greceanu și Costin Petrescu, care evocau istoria și tradițiile românești²².

La finalul acestui capitol complex, **Gabriel Badea-Păun** avea să exprime o concluzie: „Artiștii români aveau să profite de Paris ca loc de formare și de expunere diversă, precum și de o critică de artă sofisticată a expozițiilor. Odată întorși în țară, ei transformă nu numai arta românească, ci și întreaga viață artistică, încercând să imite

¹⁷ *Ibidem*, pag. 26

¹⁸ *Ibidem*, pag. 28

¹⁹ *Ibidem*, pag. 29

²⁰ *Ibidem*, pag. 32

²¹ *Ibidem*, pag. 36

²² *Ibidem*, pag. 37

modelele franceze: pun bazele unor academii libere de pictură, creează noi structuri de expoziție și încurajează dezvoltarea presei consacrate Artelor Frumoase²³.

Al doilea capitol de mare amploare, care cuprinde prezentarea a 332 de pictori, avea să fie prefațată de **Gabriel Badea-Păun** cu referiri asupra acestei părți din volum: „Repertoriul cuprinde pictorii și graficienii, care au activat pe teritoriul considerat istoric al României, care au studiat, au expus, au călătorit ori s-au stabilit în Franța, între 1834 și 1939. Este menționată atât participarea la viața artistică și activitatea lor în Franța, cât și cariera lor românească. Titlurile operelor sunt citate în original, cu locul și momentul în care au fost expuse, cu toate indicațiile arătate în catalog, dimensiuni, preț, posesorul la data expunerii, precum și cu actualul lor loc de păstrare. Notele biografice ale artiștilor sunt aranjate în ordine alfabetică²⁴.

Pentru exemplificare am ales primul pictor, care deschide această pleiadă de artiști, care au studiat, au expus sau au călătorit în Franța în perioada indicată:

Aburel, Paul

Galați, 10 mai 1877 – București 1949

Domiciliul: 36, rue Saint-Sulpice, Paris

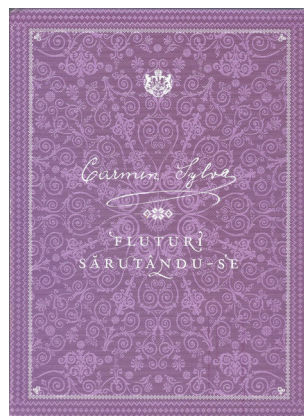
Fiul unui cunoscut farmacist din comunitatea armenescă a orașului Galați, a studiat la École Nationale des Arts Decoratifs, sub direcția lui Jean-Pierre Laurens (1875-1932), din 1907 până în 1928, când revine la București, unde se remarcă prin activitatea sa de conferențiar despre tehnica artei picturii la Școala de Arte Frumoase și la nou creată Societate Radiofonică. În 1932, începe să decoreze cu o frescă de mari dimensiuni holul mare al Palatului Telefoanelor din București, frescă nefinalizată în momentul inaugurării din 1935, și din păcate distrusă în prezent. Episcopul Cosma al Dunării de Jos (1873-1948) îi permite în 1937 să activeze și ca pictor bisericesc, realizând împreună cu Nicolae Mantu (1871-1957) frescele bisericii armenesti Sfânta Maria din Galați. A organizat două expoziții personale la București, în 1926 și 1928; a participat la Salonul Oficial din 1927 și la Salonul Oficial de gravură din 1928, de unde i-au fost cumpărate lucrări pentru colecțiile statului²⁵.

Mulți din pictorii prezentați au pe lângă datele biografice și imagini ale unor tablouri, care îi caracterizează.

Este o lucrare care impresionează prin multitudinea informațiilor legate de pictori, unii din ei aproape necunoscuți publicului larg.

6. O ediție specială este consacrată poeziilor scrise de Carmen Sylva. Frumos copertată, cu semnătura reginei și deasupra este imprimată Stema Regală a României. Această superbă carte, intitulată **FLUTURI SĂRUTÂNDU-SE**, a fost editată de Curtea Veche Publishing în anul 2013, sub coordonarea lui **Gabriel Badea-Păun**²⁶.

Volumul dedicat Reginei Elisabeta a României a fost prefațat de Principele Radu, care amintește de acest eveniment: „La 10 mai 2016, vom celebra un secol și jumătate de când Statul român, prin promulgarea de către Carol I a Constituției din 1866, își asigura locul în Europa și așternea drumul către lumea democratică și liberă. O carte scrisă de prima Regină a României, Elisabeta, nu poate,

²³ *Ibidem*, pag. 40

²⁴ *Ibidem*, pag. 41

²⁵ *Ibidem*, pag. 45

²⁶ Gabriel Badea-Păun, *Fluturi sărutându-se. Cugetări și poezii*, Curtea Veche, București, 2013.

așadar, ignora contextul politic, istoric, cultural, militar și diplomatic în care ea a trăit. Înrudită cu aproape toate Casele Regale ale continentului. Regina a lăsat, în cultura română și în cea europeană, o urmă de neșters.

A vorbit fluent șapte limbi stăine și a publicat cărți de literatură în aproape tot atâtea limbi. A fost o fină cunoscătoare a folclorului, a prozei și a poeziei din România ei, o protectoare asiduă a Academiei Române, a artelor, spitalelor, școlilor și asociațiilor de binefacere. Elisabeta a fost un model de discreție, iubire și generozitate²⁷.

În *Nota asupra ediției*, **Gabriel Badea-Păun** avea să facă unele precizări legate de această carte: „Cu nenumărate prilejuri, în ultimii ani ai vieții, Carmen Sylva își exprimase dorința ca întreaga ei operă literară să vadă lumina tiparului în versiune românească. Primul pas pe această cale a fost făcut de către Alexandru Tzigara-Samurçaș. Dar opera poetică a primei noastre regine a devenit aproape necunoscută noilor generații. Singura ediție din poezia Carmen Sylvei am publicat-o noi, în 1998, la Editura Eminescu, într-un tiraj limitat, rapid epuizat. Manuscrisele reginei, depozitate de Al. Tzigara-Samurçaș la Biblioteca Centrală Universitară din București, cele mai multe au ars în decembrie 1989, când a fost incendiată biblioteca.

Volumul de față este alcătuit dintr-o selecție de traduceri din poezia Carmen Sylvei, aleasă dintr-un număr de peste 200 de piese, criteriul fiind acela al calității traducerii în raport cu originalul.

Am organizat volumul pe cicluri tematice, pentru a sublinia principalele teme din creația Carmen Sylvei²⁸.

Temele abordate și selectate de **Gabriel Badea-Păun** sunt următoarele: despre viață, umanitate, iubire, fericire, suferință, spirit, artă, datorie, trufie și politică.

Dar ce este demn de remarcat este punerea în valoare a unei biografii redactată cronologic pe 26 de pagini, de la naștere, 22 mai 1814, și până la 2 martie 1916, când regina a decedat. Sunt amintite evenimentele importante din viața Reginei Elisabeta, selectate cu multă pricepere de **Gabriel Badea-Păun**.

Volumul este frumos ilustrat cu imaginile Reginei Elisabeta în diferite perioade ale vieții.

Fig. 12. Lansarea cărții la librăria Cărturești

Lansarea cărții a fost făcută la *Librăria Cărturești*, în data de 3 septembrie 2013, în prezența Alteței Sale Regale Prințesa Radu al României, d-nei Irina-Margareta Nistor

²⁷ *Ibidem*, pag. 6

²⁸ *Ibidem*, pag. 8

și al d-lui Adrian-Silvian Ionescu.

7. O interesantă colaborare între **Oana Marinache**, care conduce Asociația Istoria Artei și **Gabriel Badea-Păun**, avea să se finalizeze cu o lucrare dedicată arhitectului **EDMOND VAN SAANEN-ALGI**, pe care au intitulat-o **De la Baletele rusești la Palatul Telefoanelor**, editată în 2015, la Editura Istoria Artei. Această carte a apărut datorită generozității domnului Jean Chrissoveloni și a doamnei Mihaela Stoica²⁹.

În prefață, cei doi autori aveau să prezinte câteva informații legate de personajul studiat: „Născut într-o familie cosmopolită aparținând burgheziei bucureștene (cu origini și înrudiri franceze, olandeze, italiene, britanice) și pe cale de integrare în societatea românească, Edmond van Saanen-Algi este rezultatul unor împrejurări complexe. Face studii de arhitectură între 1901-1902 la Școala Politehnică din München și apoi la Școala de Arte Frumoase de la Paris. Odată creată reputația de arhitect-decorator, comenzile vin una după alta, mai ales din partea burgheziei înalte, pe care arhitectul o frecventa, ori din partea statului. Studiul de față reunește elemente biografice definitorii, activitatea sa ca arhitect, desenator și scenograf, anii de formare în Franța, dar și cariera lui românească”³⁰.

Volumul prezintă la început un arbore genealogic cu o dechidere pe orizontală, deosebit de elaborat. Edmond van Saanen-Algi este consemnat că s-a născut la București, în 5 noiembrie 1882, și a decedat în 2 mai 1938 în același oraș³¹.

Fig. 13 EDMOND VAN SAANEN-ALGI. De la Baletul rusesc la Palatul Telefoanelor

Urmează mai multe capitole în care sunt prezentate familia, studiile efectuate, perioada petrecută la Paris și New York, activitatea din România începând cu anul 1915 etc.

În România debutează cu două comenzi, ambele fiind legate de comunitatea grecească. În 1915, realizează lucrări de amenajare la conacul familiei Chrissoveloni de la Ghidigeni, jud. Galați. Această moșie a fost cumpărată în 1879 de către Nicolae

²⁹ Oana Marinache și Gabriel Badea-Păun, *Edmond van Saanen-Algi. De la Baletul rusesc la Palatul Telefoanelor*, Ed. Istoria Artei, București, 2015.

³⁰ *Ibidem*, pag. 6-7

³¹ *Ibidem*, pag. 15

Z. Chrissoveloni (1838-1913) de la Dimitrie Mavrocordat. Noul proprietar a construit conacul în stilul neoclasic francez. Moșia și conacul vor trece în 1906 în proprietatea fiului său, Jean Chrissoveloni (1880-1926), care va extinde treptat complexul, apelând la arhitectul Van Saanen-Algi. Acest domeniu interesant mai cuprinde un mausoleu neoclasic, inspirat de templul zeiței Athenade pe Acropole. Istoricul Narcis Dorin Ion consideră drept autor al acestui monument funerar pe arhitectul Edmond van Saanen-Algi³².

Trebuie să menționăm și faptul că arhitectul, care se afla în funcție pe lângă Marele Cartier General, la direcția Serviciului Construcțiilor sanitare, a fost decorat de către Regele Ferdinand cu ordinul *Steaua României* cu spade, în grad de Cavaler, „pentru destoinicia cu care a dirijat lucrările sanitare importante în timpul campaniei 1916-1917”³³.

În 19 septembrie 1923, se solicită autorizația de construcție pentru Palatul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industrie din București. Inițial, contractul a fost semnat cu arhitectul Grigore P.Cerkez, dar din cauza unei boli de care acesta suferea, l-a delegat pe Edmond van Saanen-Algi să finalizeze acest proiect, care s-a construit în perioada 1924-1926³⁴.

Clădirea cea mai reprezentativă pentru perioada de maturitate a arhitectului este Palatul Telefoanelor de pe Calea Victoriei. Acest edificiu a fost al doilea zgârie-nori realizat de compania americană de telefonie în Europa. Construcția a început în anul 1931 și a durat numai 17 luni, având o înălțime de 52 m.

Compania americană a fost de acord ca impozanta frescă (pe o suprafață de 83 m², pe o înălțime de 1,4 m și o lungime de 7,2 m) să fie amplasată în Marele Hol, având ca temă *Îndrumarea graiului*. Această superbă frescă a fost realizată de prietenul arhitectului, Paul Aburel din Galați. Fresca din păcate nu mai există în prezent. Construcția Palatului Telefoanelor a fost realizată în mare parte cu ajutorul furnizorilor români. Inaugurarea oficială a avut loc în 24 aprilie 1955, în prezența Regelui Carol al II-lea³⁵.

Pentru meritele sale deosebite, Edmond van Saanen-Algi este decorat la 8 mai 1933 de către Regele Carol al II-lea cu Ordinul *Steaua României* în grad de Ofițer.

Dar primește în același an și decorația *Legiunii de onoare franceze, în grad de Cavaler*³⁶.

8. Activitatea de istoric și critic de artă prin care s-a remarcat **Gabriel Badea Păun**, va continua cu siguranță cu lucrări din acest domeniu. Dar ultima carte pe care doresc să o prezint este încadrată într-un volum de mare concentrare informațională, legată de un subiect tratat de mai mulți specialiști, care este intitulat **ARTIȘTI ROMÂNI ÎN STRĂINĂTATE (1830-1940)**.

Coordonată de istoricul și criticul de artă Adrian-Silvian Ionescu, directorul Institutului de Istoria Artei „George Oprescu”, lucrarea pune în valoare subiecte deosebit de interesante scrise de 8 autori consacrați pe acest subiect.

- Corina Teacă – Transferul cultural. Spațiul românesc în dialog cu lumea

³² *Ibidem*, pag. 53

³³ *Ibidem*, pag. 72

³⁴ *Ibidem*, pag. 88

³⁵ *Ibidem*, pag. 132

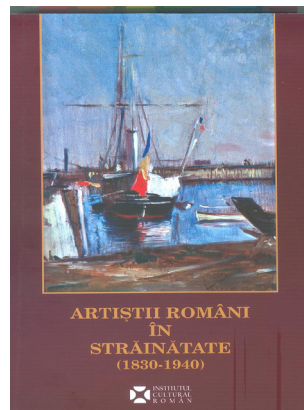
³⁶ *Ibidem*, pag. 149

occidentală în secolul al XIX-lea

- *Adrian-Silvan Ionescu* – Orientali(ști) și parizieni
- **Gabriel Badea-Păun** – Pictorii români în Franța (1834-1914)
- *Adrian-Silvan Ionescu* – Un tânăr artist bucureștean în Lumea Nouă
- *Ramona Caramelea* – Perspective asupra călătoriilor artiștilor români în Italia în secolul al XIX-lea
- *Ioana Vlasiu* – Călătoriile formației. Pictori din România la München în jur de 1900.
- *Olivia Nițș* – Gen și emancipare: călătoriile artistelor în primele decenii ale secolului al XX-lea
- *Virginia Barbu* – Peisaj străin, peisaj intim. Ecouri internaționale în pictura românească interbelică
- *Ioana Beldiman și Ruxanda Beldiman* – Sculptori români la *Academia din Romania* în Roma către finele perioadei interbelice.

Acest volum, care studiază *Călătoria, între formația academică și studiul liber* a fost editat de Institutul Cultural Român, în anul 2017³⁷.

Adrian-Silvan Ionescu, care a inițiat și coordonat acest studiu, avea să facă unele comentarii legate de apariția acestui volum: „Constatând lipsa din istoriografia românească a importanței călătoriei ca mijloc formativ pentru artiștii plastici, un grup de cercetători ai Institutului de Istoria Artei G. Oprescu și-au unit eforturile pentru încheierea studiului de față. A fost invitat să colaboreze experimentatul istoric de artă **Gabriel Badea-Păun**, autor al unor lucrări de referință despre românii formați în mediul artistic francezesc și despre portretul de societate în secolele XIX-XX”³⁸.

Gabriel Badea-Păun, în lucrarea publicată în acest volum, își structurează informațiile pe câteva capitole:

- Parisul – între fantasmă și realitate
- Un parcurs alternativ între Școala de Arte Frumoase, ateliere și Academiile libere
- Prezențe românești în muzee, galerii și colonii artistice
- Visul consacrării, expuneri la Saloane, Expoziții Universale și manifestări personale
- Simonidy, Gropeanu, Mărculescu și Scorțescu sau ispita unei cariere pariziene.

Autorul acestui articol, când face referire la volumul publicat anterior, *Pictori români în Franța 1834-1939*, unde prezintă pe cei 332 pictori, avea să amintească nominal acum alți 21 de pictori, care nu au fost menționați în lucrare, evident din lipsa unor informații³⁹.

Într-un *Epilog*, **Gabriel Badea-Păun** avea să tragă anumite concluzii: „Artiștii români aveau să profite în primul rând de Paris și Franța ca loc de formare. În afara prezenței în sălile de curs, ei vor frecventa nu numai muzeele, monumentele istorice și diversele expoziții, teatre, săli de concert, completându-și astfel cunoștințele, dar și

³⁷ *Artiștii români în străinătate (1830-1940)*, Institutul Cultural Român, București, 2017.

³⁸ *Ibidem*, pag. 10

³⁹ *Ibidem*, pag. 161

cafenele, cabarete, restaurante, saloane artistice, impregnându-se de un anume fel de socializare, al unui mod de viață jinduit de toți”⁴⁰.

Corina Teacă, care a preluat coordonarea și pregătirea pentru tipar de la regretata *Ruxanda Beldiman*, avea să facă o precizare în încheierea volumului: „Lucrarea actuală este construită integral în jurul relației dintre artă și călătorie. Pentru artiștii români, călătoria a constituit un extraordinar instrument de șlefuire spirituală și profesională”⁴¹.

Lucrarea este frumos ilustrată cu 51 de imagini color ale pictorilor menționați. Dar ce impresionează de asemenea sunt informațiile care se găsesc într-o *Biografie selectivă*, de mare valoare pentru specialiști.

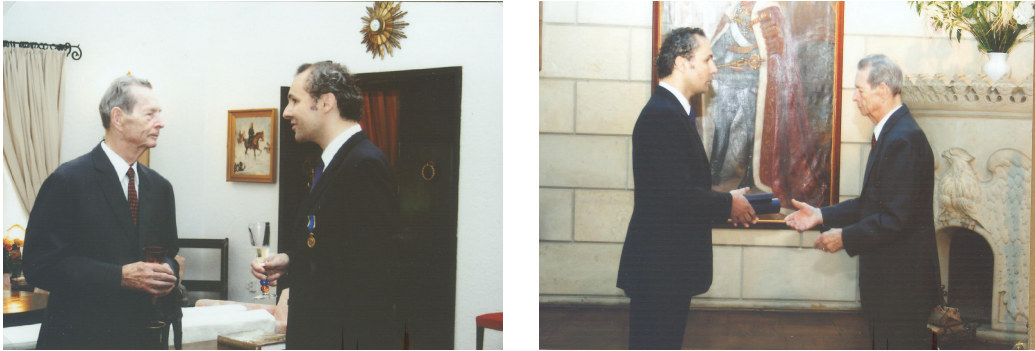

Fig. 15 Decernarea de către M.S. Regele Mihai a Medaliei pentru loialitate 31 mai 2010

Putem spune în final că **Gabriel Badea-Păun** are meritul de a fi pus în valoare personalitatea reginei Elisabeta sub aspect creativ. Dar are și meritul de a face un studiu bine documentat despre pictorii români și putem spune că este un rafinat critic de artă cu acoperire internațională, pentru care a fost decorat cu medalii de mare prestigiu. Evident este și faptul că ne putem mândri cu o asemenea personalitate, care este de naționalitate român.

Vă invit să citiți aceste volume prezentate și să urmăriți pe viitor evoluția culturală a lui **Gabriel Badea-Păun**.

⁴⁰ *Ibidem*, pag. 197

⁴¹ *Ibidem*, pag. 407